

- Відео може охоплювати повний огляд місця злочину з можливістю фіксації всіх деталей.

- Засвідчення дій осіб. Це може бути допит, обшук, слідчий експеримент або інші слідчі дії, які вимагають детальної фіксації послідовності подій.

- Фіксація процесуальних дій. Використання відеозапису допомагає у фіксації перебігу слідчих дій, зокрема процесу вилучення речових доказів, експериментів, відтворення обставин подій тощо [4, с. 6].

Отже, фотографія та відеозапис як засоби криміналістичної фіксації мають низку переваг. По-перше, вони забезпечують об'єктивність та точність фіксації доказів, оскільки виключають суб'єктивний фактор у сприйнятті слідчого. По-друге, такі методи дозволяють створити наочний матеріал, який може бути використаний у судовому процесі як доказ.

Список використаних джерел:

1. Братішко Н. А. Криміналістична фотографія та її значення для розслідування кримінальних правопорушень. Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу : матеріали V міжнар. науково- практ. конф. (м. Київ, 21 грудня 2023 р.). за заг. ред. Н. В. Нестор; уклад.: А. О. Полянський, О. В. Баулін, Ю. О. Мазниченко, Н. А. Гаврилюк, Ю. Б. Форіс; Міністерство юстиції України. Київський науково-дослідний інститут судових експертиз. Київ, 2023. С. 106–110.

2. Волобуєв А. Ф., Даньшин М. В., Іщенко А. В. Криміналістика : підручник: у 2 т. за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярової; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. Т. 1. 384 с.

3. Копча В. В., Копча Н. В. Криміналістична техніка, тактика і методика: навч. посіб. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 286 с.

4. Степанюк Р. Л., Гусєва В. О., Кікінчук В. В. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. МВС України. Харків: ХНУВС, 2023. 388 с.

Шендрик Ю. В.

старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Після початку повномасштабного вторгнення кримінальне процесуальне законодавство України зазнало численних змін, викликаних необхідністю його адаптації до умов воєнного стану. З метою швидкого та ефективного реагування на вчинення кримінальних правопорушень, шляхом

викладення у новій редакції ст. 615 КПК України, було розширено повноваження слідчого, дізнавача, прокурора. І якщо повноваження слідчого, дізнавача були розширені, так би мовити, у «технічному» плані – надано можливість виносити постанову про початок досудового розслідування за відсутності доступу до ЄРДР чи проводити обшук без залучення понятих при наявності потенційної небезпеки для їх життя; то керівник органу прокуратури, наприклад, був наділений повноваженнями у певних випадках фактично виконувати функції слідчого судді, а саме приймати рішення про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, запобіжних заходів, у тому числі застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою [1].

Це викликало багато проблемних питань та спричинило численні дискусії щодо дотримання прав людини під час досудового розслідування, оскільки забезпечення права на свободу та особисту недоторканість є однією з основних засад кримінального провадження і гарантовано ст. 29 Конституції України, і відповідно до ст. 64 Конституції України не може бути обмеженим навіть в умовах воєнного стану [2].

З метою приведення норм КПК України у відповідність до Конституції України та норм міжнародного права поступово було внесено зміни до ст. 615 КПК України, а наприкла ч.6 ст. 615 КПК України, яка передбачала «автоматичне» продовження строку тримання під вартою до 2-х місяців у разі неможливості розгляду судом питання про продовження такого строку, взагалі була визнана неконституційною Рішенням Конституційного Суду № 8-р(П)/2024 від 18.07.2024 та втратила чинність [3].

Незважаючи на поступове врегулювання існуючих протиріч, проблемним питанням досі є забезпечення права недоторканість житла чи іншого володіння особи. Аналізуючи судову практику за період після 24.02.2022 слід зазначити, що значно збільшилася кількість звернень до слідчих суддів із клопотаннями про надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи, які проведені в порядку ст. 233 КПК України, тобто без ухвали слідчого судді.

При цьому суттєва частина таких обшуків проводиться без наявності підстав, передбачених вказаною статтею, що призводить до порушення прав людини.

Відповідно до ч. 3 ст.233 КПК України слідчий, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину [1]. Однак, досить часто, мотивуючи необхідність проникнення до житла чи іншого володіння особи «невідкладністю» та «воєнним станом», такі обшуки проводяться у кримінальних провадженнях, у яких взагалі важко уявити наявність підстав, передбачених ст. 233 КПК України, що призводить в подальшому до визнання таких дій слідчого, прокурора незаконними.

Так, наприклад, ухвалою Жовтневого районного суду

м.Дніпропетровська від 05.07.2022 № 201/4045/22 відмовлено у задоволенні клопотання слідчого, погодженого з прокурором, про надання дозволу на проведення обшуку у кримінальному провадженні за ознаками ч. 1 ст. 203-2 КК України («Незаконна діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей»). Судом в ухвалі зазначено, що дана слідча дія не була пов'язана із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, що є підставою для відмови в задоволенні клопотання по суті [4].

Аналогічно з тих же підстав ухвалами Марганецького міського суду від 13.07.2022 у справі № 180/593/22 [5], Красногвардійського районного суду м.Дніпропетровська від 12.10.2022 у справі № 204/8446/22 [6] відмовлено у задоволенні клопотання слідчого, погодженого з прокурором, про надання дозволу на проведення обшуку у кримінальному провадженні за ознаками ч. 1 ст. 203-2 КК України.

Також показовою є ухвала Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 31.01.2023 у справі № 932/1103/23, якою відмовлено у задоволенні клопотання про надання дозволу на проведення обшуку у кримінальному провадженні за ознаками ч. 1 ст. 263 КК України («Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами»). З тексту ухвали вбачається, що слідчим в порядку ст. 233 КПК України проведено обшук у домоволодінні, в ході якого також було проведено особистий обшук затриманого, та вилучено майно – грошові кошти, мобільні телефони, сліп-пакети з речовиною світло-жовтого кольору, предмети, схожі на патрони та ін. У клопотанні слідчим зазначено, що обшук обумовлений виникненням невідкладного випадку, пов'язаного з безпосереднім переслідуванням особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення передбаченого ч. 1 ст. 263 КК України та врятуванням майна, яке у кримінальному провадженні визнано речовими доказами та можливо є предметом, знаряддям вчинення злочину.

Однак, слідчим суддею зазначено, що наведені у ч.3 ст.233 КПК України підстави для проникнення до житла особи є виключними і розширеному тлумаченню не підлягають. У даному випадку дії слідчого не є врятуванням майна та переслідуванням особи, в розумінні ч. 3 ст. 233 КПК України, тому правових підстав для проникнення у житло не було. Також слідчий суддя роз'яснює працівникам поліції та слідчому, як треба діяти в таких ситуаціях. Так, якщо слідчим виявлено особу, яка містить при собі заборонені речовини, і така особа повідомляє, що у неї в квартирі, або у його знайомого, є ще наркотичні засоби, то така особа затримується, а слідчий невідкладно звертається до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення обшуку.

На підставі викладеного, слідчим суддею зазначено, що органом досудового розслідування не була застосована належна правова процедура проведення обшуку і відмовлено в задоволенні клопотання [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що введення воєнного стану не є підставою для порушення прав людини при здійсненні досудового розслідування, навпаки, їх порушення може призвести до визнання дій слідчого, дізнавача, прокурора незаконними, а здобутих таким чином доказів – недопустимими.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 10.12.2024).
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 10.12.2024).
3. Рішення Конституційного Суду № 8-р(П)/2024 від 18.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-24#n116> (дата звернення 10.12.2024).
4. Ухвала Жовтневого районного суду м.Дніпропетровська від 05.07.2022 у справі № 201/4045/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105545453> (дата звернення 10.12.2024).
5. Ухвала Марганецького міського суду від 13.07.2022 у справі № 180/593/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105209103> (дата звернення 10.12.2024).
6. Ухвала Красногвардійського районного суду м.Дніпропетровська від 12.10.2022 у справі № 204/8446/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107991344> (дата звернення 10.12.2024).
7. Ухвала Бабушкінського районного суду м. Дніпропетровська від 31.01.2023 у справі № 932/1103/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109455370> (дата звернення 10.12.2024).

Шеремет К. В.

курсант 3 курсу факультету
Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності Національної
поліції України Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Кривопис О. Г.

старший викладач кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ, доктор філософії з права

**КРИМІНАЛІСТИКА ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

В умовах воєнного стану криміналістика стикається з новими викликами, зокрема з необхідністю адаптації традиційних методів розслідування до специфічних ситуацій, пов'язаних з військовими